

קימה מפני זקן או חכם [מסכת קידושין דף ל"ב עמוד ב']

תנו רבנן: (ויקרא י"ט) 'מִפְּנֵי שְׂיֵבָה תִּקּוּם' - יכול אפילו מפני זקן אשמאי?
תלמוד לומר: זקן, ואין זקן אלא חכם, שנאמר: (במדבר י"א) 'אֶסְפָּה לִּי שְׂבָעִים אִישׁ
מִזְקְנֵי יִשְׂרָאֵל'.
רבי יוסי הגלילי אומר: אין זקן אלא מי שקנה חכמה, שנאמר: (משלי ח') 'ה' קִנְנִי
רֵאשִׁית דְּרֵכּוֹ' ...
איסי בן יהודה אומר: 'מִפְּנֵי שְׂיֵבָה תִּקּוּם' - אפילו כל שיבה במשמע.
רבי יוסי הגלילי היינו תנא קמא?!
איכא בינייהו יניק וחכים,
ת"ק סבר: יניק וחכים לא, רבי יוסי הגלילי סבר: אפילו יניק וחכים.

רש"י

זקן אשמאי - אשם רשע ועם הארץ.
מזקני ישראל - גמר זקן מזקני מה להלן גדולים וחכמים דכתיב (במדבר יא) אשר
ידעת כי הם זקני העם ושוטריו.
כל שיבה במשמע - ואפילו זקן אשמאי.
ת"ק סבר יניק וחכים לא - והכי קאמר תנא קמא אין זקן אלא זקן שהוא חכם
שנאמר אספה לי שבעים איש מזקני ישראל וגוי' והתם זקנים וחכמים היו כדכתיב
אשר ידעת כי הם וגוי' אלמא זקנים וידועים הוו.
ורבי יוסי הגלילי - דמשני ליה לקרא ממשמעו זקנה ממש ודריש ליה זה שקנה חכמה
סבר אפילו יניק וחכים.

תוספות (ד"ה 'זקן אשמאי'):

פירש בקונטרס (רש"י) 'אשמאי' - רשע ועם הארץ.
וקשה דהיכי קאמר איסי בן יהודה ד'שיבה' משמע אפילו זקן אשמאי והלא מצוה
אפילו להכותו לבזותו לזלזלו?
לכך פירש רבנו תם: 'אשמאי' - לשון שוממין ... כלומר בור ועם הארץ.

פירושי מילים

איכא בינייהו - יש ביניהם.
יניק וחכים - צעיר וחכם.

עבודה

1. אלירן מתגורר ליד אדם זקן כבן 78 שנה, שהינו בור ועם הארץ. יום אחד כשישבו אלירן וחבריו על ספסל בשכונתם, עבר אותו זקן בקרבתם בדרכו לסופר. כיצד צריכים להתנהג אלירן וחבריו במצב זה:
 - א. לדעת תנא קמא.
 - ב. לדעת רבי יוסי הגלילי.
 - ג. לדעת איסי בן יהודה.
2. שואלת הגמרא: "רבי יוסי הגלילי היינו תנא קמא?"
הסבר בלשונך את שאלת הגמרא?
 3. תשובת הגמרא:
 - א. העתק את התשובה בלשון הגמרא!
 - ב. הסבר בלשונך את תשובת הגמרא!
 4. עיין בגמרא וכתוב ליד כל דיעה מי אמרה!
 - א. חובה לקום מפני צעיר חכם.
 - ב. אין צורך לקום מפני זקן שאינו חכם.
 - ג. אין צורך לקום מפני צעיר חכם.
 - ד. חובה לקום מפני זקן חכם.
 - ה. חובה לקום מפני זקן שאינו חכם.
 5. רשום ליד כל משפט "נכון" או "לא נכון!"
 - א. איסי בן יהודה אומר חובה לקום מפני זקן שאינו חכם.
 - ב. תנא קמא אומר שיש לקום מפני צעיר חכם.
 - ג. רבי יוסי הגלילי אומר שיש לקום מפני זקן שאינו חכם.
 - ד. שלושת התנאים (תנא קמא, רבי יוסי הגלילי ואיסי בן יהודה) מודים שיש לקום מפני זקן חכם.
 6. השולחן ערוך ביורה דיעה סימן רמ"ד סעיף א' פוסק להלכה: "מצות עשה לקום מפני כל חכם אפילו אינו זקן אלא יניק וחכים..."
עיין בגמרא וכתוב כשיטתו של מי פסק השולחן ערוך?
 7. ממשיך השולחן ערוך וכותב: "וכן מצוה לקום מפני שיבה".
 - א. עיין בגמרא וכתוב כשיטתו של מי פסק השולחן ערוך?
 - ב. האם השולחן ערוך סותר את עצמו או לא? נמק!